

Morir amb uniforme de soldat

Capficats en la persecució d'uns guerrillers rebels, un grup de soldats de l'exèrcit colombià va disparar a tort i a dret prop d'una zona habitada, i causà la mort de María Concepción Rico, una ciutadana que no tenia res a veure amb cap guerrilla i que era a casa seva, aliena a tot aquell enrenou. Això va passar a principi del mes de gener d'enguany al departament de Meta, una de les regions rurals del centre de Colòmbia, justament quan feia pocs dies que el president del país, Álvaro Uribe, havia ordenat la destitució de 27 oficials de l'exèrcit, entre els quals hi havia tres generals i 11 coronels, involucrats en l'escàndol dels anomenats *falsos positius*. Tot i que Uribe va assegurar que havia tallat de soca-rel el problema, alguns testimonis van poder presenciar com, de nou, després d'aquelles destitucions, els soldats mantenien les mateixes pràctiques i intentaven fer passar civils innocents per guerrillers morts en combat. Igual com havien fet centenars de vegades, els soldats, després de disparar a María Concepción Rico, van vestir-la amb un uniforme militar.

La rebrotada de l'afer dels *falsos positius* ha caigut com una galleda

L'escàndol dels 'falsos positius' a Colòmbia no para de créixer. Durant anys l'exèrcit ha matat civils innocents fent-los passar per rebels, amb l'objectiu de presentar resultats. Tot i que fa poques setmanes que el president Uribe va destituir una vintena d'oficials, una colla de nous casos han fet revifar la polèmica.

d'aigua freda a l'entorn del govern colombià, perquè qüestiona de ple els procediments de l'anomenada política de seguretat democràtica, amb la qual el president Uribe pretén posar fi al

conflicte armat que viu Colòmbia des de fa dècennis. De fet, eliminar la guerrilla de les FARC, les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia, ha estat un dels principals objectius d'Uribe i una de les promeses que el va enfilat a la presidència del país l'any 2002 i a la reelecció el 2006. D'aquí ve que el nombre d'oficials arrestats hagi crescut aquests darrers dies. Sense anar gaire lluny, la setmana passada, després de sortir a la llum pública nous casos de *falsos positius*, tres coronels de l'exèrcit colombià van ser detinguts i posats a mans de la justícia.

Centenars de casos. La fiscalia de Colòmbia, segons que assenyalava fa unes setmanes el setmanari colombià *Semana*, té obertes en aquest moment més de 700 investigacions relacionades amb suposats casos de *falsos positius*, ocorreguts entre els anys 2007 i 2008, i la procuradoria general investiga 900 denúncies més. Tot i la magnitud d'aquest afer, l'únic polític que fins ara s'ha involucrat de ple en la defensa de les víctimes és el senador Juan Manuel Galán, que ha esdevingut la veritable veu de les famílies dels assassinats per l'exèrcit. En una entrevista concedida la setmana passada al diari colombià *El Espectador*, Galán assegurava que entre els anys 1998 i 2009 hi ha hagut 2.000 casos de *falsos positius* a Colòmbia. Segons aquest senador del Partit Liberal, tot i que el problema no és atribuïble exclusivament al president Uribe, el període dels seus governs, que comença el 2002, és aquell en què més han augmentat els *falsos positius*, sobretot per culpa de la pressió que han rebut les forces de seguretat de l'estat. "L'exigència de la política de seguretat democràtica sobre els militars per tal que donessin resultats ha originat la dictadura del positiu", afirma Galán.

A més, el senador Galán considera que amb la destitució dels 27 oficials, ordenada per Uribe a final d'octubre de l'any passat, el govern només volia

La síndrome del 'body count'

La pràctica de fer passar víctimes civils per guerrillers morts en combat no és nova a Colòmbia. Un seguit de documents desclassificats dels Estats Units mostra com l'exèrcit colombià ha mantingut durant anys la creença que guanyar la guerra és igual que causar un gran nombre de baixes a la guerrilla, cosa que ha menat a inflar el nombre de baixes a base de matar civils. Això, si més no, opina Michael Evans, un expert nord-americà que treballa per a l'organització National Security Archive, dedicada a fer pressió al govern dels Estats Units perquè publiqui documents reservats relacionats amb la seguretat. Segons aquest expert, l'obsessió per les xifres de guerrillers morts en combat, que ell anomena "la síndrome del *body count*", ha estat un dels principis que han guiat el comportament militar colombià durant molts anys. De fet, als arxius dels Estats Units, la primera menció a aquesta pràctica apareix el 1990, quan una investigació de la fiscalia colombiana va descobrir que als uniformes que portaven les víctimes no hi havia forats de bala que es corresponguessin amb les seves ferides.

Una manifestació de familiars de víctimes dels falsos positius recorre una de les principals avingudes de Bogotá, la capital de Colòmbia, el mes de març passat.

mostrar que havia posat fil a l'agulla en aquest assumpte i que tenia la voluntat de resoldre'l com més aviat millor. Segons Galàn, l'afer dels *falsos positius* es va escapar de les mans d'Uribe per culpa de la seva obsessió d'enllestir el conflicte armat. "Crec que Uribe estava obnubilat per mostrar resultats en la matèria per la qual els colombians van escollir-lo president; és a dir, la recuperació de la seguretat contra a l'amenaça que representaven les FARC. La presentació d'aquests resultats també permetia al govern de justificar l'enorme esforç fiscal que ha fet en el terreny de la seguretat. En darrer lloc, calia mostrar als Estats Units que els diners del *pla Colòmbia* havien estat ben invertits", explica Galàn.

L'escàndol dels *falsos positius* ha tingut implicacions internacionals rellevants. La setmana passada, la cadena britànica BBC informava que el govern dels Estats Units revisa l'ajut que, en virtut del *pla Colòmbia*, ha donat a aquest país des de l'any 1999, un ajut que puja a més de 6.000 milions de dòlars. Al seu torn, segons aquesta mateixa font, el govern britànic ha ordenat de redirigir l'ajut que fins ara havia donat a l'exèrcit colombià cap a uns

altres programes que no tinguin relació amb l'afer dels *falsos positius*.

Denúncies falses. Sigui com vulgui, el president Uribe, tot i que mai no ha negat l'existència d'aquestes pràctiques a l'exèrcit, després de la destitució dels 27 militars ha mirat de minimitzar la polèmica. En un discurs amb motiu del centenari de l'Escola Superior de Guerra de Colòmbia, celebrat el dia 7 de maig a Cartagena, Uribe va assegurar que molts dels casos de *positius* responien a falses acusacions i va denunciar també que hi havia molts advocats a Colòmbia disposats a fer falses imputacions a l'exèrcit. "Hi ha una colla d'avocats pagats per organitzacions internacionals, amb un fons ideològic que els impedeix d'examinar les conductes i l'ordenament jurídic de forma imparcial, i que ho fan amb odi i càrrega ideològica", va assegurar el president Uribe.

Sigui com vulgui, no es pot negar que aquests darrers mesos la política de seguretat portada a terme pel govern del president Uribe li ha donat bons resultats, sobretot tenint en compte el gran nombre de desercions que, de resultes d'aquesta política, hi ha hagut a les files

de les FARC. De tota manera, malgrat els vots que Uribe ha obtingut gràcies a la promesa d'eliminar el conflicte armat, l'escàndol dels *falsos positius* se li ha girat en contra, com ho mostra la gran mobilització de la societat civil colombiana per a rebutjar les pràctiques il·legals portades a terme per l'exèrcit. A principi del mes de març passat una manifestació multitudinària va recórrer els carrers de la capital del país, Bogotá, i de les principals ciutats colombianes. Per aquesta raó, arran de l'aparició de nous casos de *falsos positius*, pot molt ben ser que aquest escàndol condicione les eleccions presidencials previstes per a l'any que ve. En concret, aquest afer pot perjudicar molt les aspiracions d'Uribe de ser reelegit per a un tercer mandat, cosa que a hores d'ara depèn també de si reïx el projecte de referèndum que li ho hauria de permetre. Això a banda, un altre dels possibles candidats que ha sortit molt perjudicat per l'afer dels *falsos positius* és el ministre de Defensa, Juan Manuel Santos, tot i que ja ha anunciat que deixarà el càrrec a final de mes per no perdre l'oportunitat de presentar-se.

Xevi Camprubí